

Vaativa vertaisarviointi

PAULA SAIKKONEN

Kirjoittaja on
Yhteiskuntapolitiikka-
lehden päätoimittaja

Nelisentoista vuotta sitten osallistuin ensimmäistä kertaa tieteellisen lehden toimitustyöhön. Tuolloin merkittävästi ansioituneempi tutkija kysyi avuksi toimitamaan sosiaalipolitiikkaa ja ympäristöä käsittelevää teemanumeroa alani lehdes-
sä. Olin Helsingin yliopistossa jatko-opiskelijana. Kokemukseni vertaisarvioin-
nista perustui pitkälti itse saamiini lausuntoihin, joten lehden toimitustyöhön
osallistuminen oli avartava kokemus. Jo tuolloin puhuttiin yliopistolaisilta vaa-
dittavista suoritteista sekä siitä loppumattomasta kilpailusta, missä pitää menes-
tyä akateemisella uralla selvitäkseen tai sellaisen edes saadakseen. Lehden toimi-
tustyössä vertaisarviointi näyttöytyi jonakin, jota tehdään yhteisen hyvän, tieteel-
lisen tiedon laadun varmistamiseksi, vailla välitöntä yhteyttä oman uran edistämi-
seen. Olin vaikuttunut.

Edelleen ajattelen, että vertaisarviointi on tieteellisen tiedon muodostumisen
ytimessä ja akateemista vapaehtoistyötä, jota tehdään rakkaudesta lajiin. Rak-
kaus lajiin syntyy etuoikeudesta päästä lukemaan jo ennakkoon tutkimusten tu-
loksia ja mahdollisuudesta kertoa, miten kirjoittaja voisi käsikirjoitustaan paran-
taa. Toisten tekstejä lukemalla oppii. Rakkautta lajiin todella kysytään, sillä vertais-
arviointipyyntöjen määrä ei ole nykyisin ihan vähäinen. Huolellisesti laadittu lau-
sunto poikii helposti uusia pyyntöjä. Arvioijan tehtävää tuskin haluaa ottaa vas-
taan, mikäli sitä ei pysty tekemään riittävän hyvin. YP:hen saapuvien lausuntojen
laadusta päätellen valtaosa tutkijoista ajattelee näin.

Työkiireiden ja -paineiden keskellä tieteellisen tiedon vaalimisen etuoikeus ei
välttämättä aina ensimmäisenä juolahda mieleen, kun omaan sähköpostiin tup-
sahtaa vertaisarviointipyyntö. Lehden toimituksessa ongelmia ei niinkään aiheu-
ta se, että arviointipyyntöistä kieltäydytään. Sen sijaan arviointilausuntojen saa-
minen kestää silloin, kun minkäänlaista vastausta pyyntöön ei saada ja sen perään
joudutaan kysymään, joskus useita kertoja.

Lehden toimituksella ja toimittajilla on tietenkin iso vastuu siinä, minkälaisia
käsikirjoituksia vertaisarviointiin laitetaan ja keitä arvioijiksi pyydetään. Lienee jok-
kainen saanut joskus arvioitavakseen käsikirjoituksen, joka ei omasta mielestä kuu-
luisi keskeneräisyydessään arvioitavaksi lainkaan. Toisinaan, onneksi hyvin har-
voin, toimitukseen saapuu lausuntoja, joiden viestiä toimittajan täytyy artikkelin
kirjoittajalle vähän pyöristää. Siihen nähden miten olennainen osa vertaisarviointi
tieteellisen tiedon tuottamisessa on, sitä opetetaan aika vähän.

Parhaimmillaan vertaisarvioinnissa oppivat kaikki. Pääsääntöisesti palaute aina
parantaa käsikirjoitusta ja auttaa kirjoittajaa ymmärtämään omat sokeat pisteet.
Arvioijalle tekstiin paneutuminen voi tuottaa uusia oivalluksia, kun teksti on pu-
reskeltava huolella. Toimituksessa oppii uutta niin käsikirjoituksista kuin niiden
saamista lausunnoista. Vaikka vertaisarvioinnin maailma ei tunnu enää aivan yhtä
ihmeelliseltä kuin vuosia sitten, niin arvostukseni ei ole ainakaan vähentänyt tie-
deyhteisön kollektiivista panostusta kohtaan.

Ilman itseään korjaavaa tai kumuloituvaa tieteellistä tietoa yhteiskunnasta on
mahdotonta tehdä parempaa paikkaa elää.